

Storstadssatsningen inom MISO/MIP

Utvärderingsrapport april 2002

**Sociologiska institutionen
Lunds universitet**

Jill Sörensen

April 2002

Innehållsförteckning

Inledning.....	2
Bakgrund	2
Utvärderingsuppdraget och metoden	4
Beskrivning av projektet	5
Projektets fyra delområden.....	7
Föreningsvalet	7
Föreningskul	10
Vägvisarna.....	12
Föreningsverksamheten på skolorna	14
Träffpunkt Zebra – föreningslivet som mötesplats.....	17
Slutsatser	18
Uppnådda resultat i projektet.....	18
Samverkan föreningsliv – skola	18
Deltagarperspektivet.....	21
Antal föreningsaktiva	23
Projektets hälsobefrämjande effekter	26
Sammanfattning	28

Inledning

Denna rapport är en utvärdering av den verksamhet som MISO/MIP under perioden februari 2000 – mars 2002 genomfört i Malmö inom storstadssatsningens ram. Verksamheterna bedrivs i stadsdelarna: Södra Innerstaden, Fosie, Rosengård och Hyllie. För insatserna ansvarar MISO/MIP som är en paraplyorganisation, MISO är en förkortning av Malmö Idrottsföreningar Samorganisation och MIP av Malmö ideella Föreningars Paraplyorganisation¹. MISO/MIP är ett övergripande organ för drygt 400 föreningar.

Utvärderarna av storstadssatsningen från Sociologiska Institutionen i Lund fick hösten 2001 uppdraget om utvärdering av MISO/MIP av Malmö stad, vilket innebär att utvärderingen delvis haft en retrospektiv karaktär. Utvärderingsuppdraget har genomförts av Jill Sörensen, Sociologiska Institutionen, Lund.

När utvärderingen nu är slutförd vill jag rikta ett stort tack till personal på MISO/MIP som jag varit i kontakt med, personal på basföreningarna, vägvisarna och föreningsledare. Samtliga har alltid givit mig ett vänligt bemötande och med stort engagemang tillhandahållit dokument samt oförtröttligt besvarat mina kompletterande frågor under utvärderingens gång. Jag önskar er lycka till i ert fortsatta arbete.

Bakgrund

Ett av målområdena i storstadspropositionen är idrotts-, kultur- och fritidsverksamhet. I maj månad 1999 lämnade MISO/MIP, tillsammans med Malmös fritidsförvaltning, in en projektansökan till Malmö stad. I februari 2000 fick MISO/MIP besked om att deras projektansökan beviljats, vilket innebar att de erhöll ca 2,2 miljoner kronor för att i integrerande syfte få till stånd ett samarbete mellan föreningsverksamheten och skolorna i de stadsdelar som ingår i storstadssatsningen Malmö, MISO/MIP står som huvudman i detta arbete. Projektet löper

---

¹ MIP hette tidigare UCO som är en förkortning av ungdomsföreningarnas centralorganisation

över tre år, d.v.s. fram t.o.m. år 2003. I mars 2000 anställdes en projektledare som var anställd t.o.m. december 2001. De arbetsuppgifter projektledaren haft lades därefter till stor del ut på föreningarna och MISO/MIP.

Det övergripande målet med projektet är, som i övriga delar av storstadssatsningen, integration. Integrationen ska uppnås genom en utökad samverkan föreningsliv - skola. MISO/MIP menar att föreningslivets koncept är en utmärkt arena för integration. Man går med i en förening för att man delar samma intresse som de övriga medlemmarna oavsett t.ex. kulturell eller religiös bakgrund/tillhörighet. Det som binder samman personerna i föreningen är det gemensamma intresset, vilket leder till att människor med olika kulturella bakgrunder möts och gör något gemensamt. Dock existerar det en del invandrarföreningar som, i huvudsak, vänder sig till t.ex. sina egna landsmän. MISO/MIP var medvetna om detta och fick i sina kontakter med en del av invandrarföreningarna ta del av önskemål om att deras barn skulle bli medlemmar i svenska föreningar för att på så sätt integreras i samhället. Vid denna kontakten uppmärksammade MISO/MIP att det inte sällan fanns en dålig kännedom om föreningslivet både hos de vuxna och barnen. Av denna anledning ansåg de det var viktigt att få ut föreningslivets budskap även till föräldrarna och försöka få dem att engagera eller aktivera sig i föreningar.

MISO/MIP projektet är uppdelat i följande delområden:

- ◆ *Föreningsvalet* (gick tidigare under beteckningen plantskolan)
- ◆ *Föreningskul* (gick tidigare under beteckningen profilskolor)
- ◆ *Vägvisare*
- ◆ *Träffpunkt Zebra*

Under rubriken *Projektets fyra delområden*, i rapporten, beskrivs de fyra delmålen utförligt.

Den övergripande tanken med projektet är att när medlen från storstadssatsningen är slut så ska verksamheterna fortsätta av egen kraft. MISO/MIP bedömde det som önskvärt att verksamheterna i det första skedet koncentrerades till en skola i respektive stadsdel. En underliggande tanke hos MISO/MIP har varit att försöka skapa ett koncept som även andra skolor än de som deltagit i projektet kan använda sig av. De skolor som valdes ut för att delta i

projektet är: Lindängensskolan i Fosie, Kroksbäcksskolan i Hyllie, Sofielundsskolan i Södra Innerstaden samt Rosengårdsskolan i Rosengård.

Utvärderingsuppdraget och metoden

Syftet med utvärderingen har varit att utvärdera följande frågor:

- Utvecklingen av projektet samt samarbetet inom ramen för detta
- Deltagarperspektivet i utformningen av aktiviteter
- Har projektet lett till att eleverna blir föreningsaktiva?
- Vilka effekter har projektet haft för eleverna samt deras föräldrar?
- Har projektet lett till ökad kontakt med det omgivande samhället?

Metoderna som använts i utvärderingen är i huvudsak kvalitativa och har bestått av intervjuer, deltagande observationer, mötesdeltagande samt genomgång av olika dokument. MISO/MIP har under projekttiden utfört egna kvantitativa undersökningar i form av enkäter till eleverna på de berörda skolorna. Resultaten av dessa undersökningar har jag tagit del av men använder mig med viss försiktighet av dem i rapporten. Jag vill på intet sätt att förringa dessa undersökningarna men anser att man alltid bör iakttaga viss försiktighet med sekundärdata. Anledningen till detta är att frågeställningarna bakom deras undersökningar inte är desamma som de utvärderingen är avsedd att belysa. Är man medveten om detta kan de dock ses som ett utmärkt komplement i utvärderingen.

Intervjuer har utförts med personen som var projektledare på MISO/MIP, dennes överordnade, kontaktpersonerna på samtliga fyra basföreningar, vägvisarna på skolorna² samt personal på ett urval av de föreningar som är verksamma på skolorna. Vid tidigare utförda intervjuer med rektorer på de berörda skolorna har utvärderarna i storstadssatsningen ställt frågor rörande MISO/MIP:s projekt. Således har vi fått information om rektorernas syn på projektet, vilket

---

² Eftersom det på en del av de utvalda skolorna bytts vägvisare under projektets gång har intervjuer endast utförts med de som var vägvisare under utvärderingen.

integreras i denna rapport. Utöver intervjuerna har jag även besökt skolorna då aktiviteterna pågått dels för att studera gruppernas sammansättning vad gäller andelen flickor/pojkar dels för att se hur de betar sig under aktiviteterna. Under besöken har jag även samtalat med eleverna, både enskilt och i grupp, för att få deras synpunkter på den aktivitet de deltar i och syn på urvalet av aktiviteter som erbjuds. Under utvärderingen har jag också deltagit på ett sammanträde där en representant för MISO/MIP, samtliga basföreningar och flertalet vägvisare var närvarande. Tre av vägvisarna intervjuade jag på skolorna, vilket gav mig möjlighet att iakttaga skolmiljön inklusive interaktionen mellan vägvisare och elever under tiden jag befann mig på skolorna. Samtliga involverade i projektet har ställt allehanda dokument till mitt förfogande. Dokumenten har bl.a. bestått av den inledande projektansökningen, mötesprotokoll från hela projekttiden, broschyrer, verksamhetsberättelser, verksamhetsplaner, enkätresultat från utförda undersökningar, resultat av egna intervjuer som basföreningar och vägvisare utfört på sina respektive skolor.

Beskrivning av projektet

Projektet går ut på att förstärka samarbetet mellan skola – föreningar. Detta skall ske genom att erbjuda eleverna en mångfald av föreningsledd nybörjarverksamhet förlagd i direkt anslutning till skoldagens slut. Betoningen ligger på nybörjarverksamhet. Verksamheten ska inte utvecklas inom skolans ram utan konstant hålla en sådan nivå att en nybörjare kan gå in och delta. Om eleverna önskar avancera får de hjälp att bli medlemmar i önskad förening. Föreningsverksamheten på skolorna ska således vara en ”pröva på” verksamhet men eleverna är välkomna att delta hur ofta de vill utan krav på att de måste bli medlem i någon förening. Ovanstående går in under delområdena *föreningsval*, *föreningskul* samt *vägvisare*. Det sista delområdet, *Zebra*, har som målsättning att genom ökad kontakt med s.k. invandrarföreningar, försöka knyta invandrabarnen även till svenska föreningar och därmed ge dessa barn möjlighet till kontakt med det svenska samhället.

Initialt i projektet skulle fyra skolor väljas ut för deltagande i projektet. Skolorna fick anmäla sitt intresse till MISO/MIP. Anledningen till att antalet begränsades var tanken det skulle underlätta utformandet av koncept som framdeles även skulle kunna tillämpas på andra skolor. Om projektet spreds ut på för många skolor ansågs det finnas en risk att förlora överblicken över hur

de olika delmomenten fungerade. I samband med urvalet av skolor uppstod det en del problem. I bl.a. Södra Innerstaden var ett flertal skolor intresserade av att få ta del av aktiviteterna vilket ledde till att vissa skolor kände sig orättvis behandlade när de ej blev utvalda. I intervjuer jag utfört med personal på skolorna uppger de att de ej känner till varför de inte blev utvalda. Från MISO/MIP sida framhåller man att ett avgörande kriterium vid val av skolor var att det skulle finnas både mellan- och högstadium på skolorna. I intervjuerna med personal på de berörda skolor, som ej blev utvalda, framgår att de inte hört talas om detta kriterium. I Södra Innerstaden där Sofielundsskolan blev utvald, har de övriga skolorna fått beskedet att utfallet berodde på närheten till Enighet sportcenter, som är basförening i Södra Innerstaden. Anledningen till kriteriet både mellan- och högstadium var att delprojektet *föreningsvalet* enbart riktar sig till högstadieelever. *Föreningsvalet* är uppbyggt kring förenings- och ledarskapsutbildning och MISO/MIP såg det som en möjlighet att de högstadieelever som deltagit i *Föreningsvalet* sedan skulle kunna ställa upp som t.ex. föreningsledare åt mellanstadieeleverna. I de fall där flera skolor uppfyllde urvalskraven skedde urvalet genom lottdragning. De skolor som slutligen blev utvalda var: Sofielundsskolan i Södra Innerstaden, Rosengårdsskolan på Rosengård, Kroksbäcksskolan i Hyllie samt Lindängensskolan i Fosie. Samtliga av skolorna har en hög andel invandrarelever eller elever med invandrarbakgrund, siffran ligger på mellan ca 55 och 98% på de olika skolorna.

I samband med projektets uppstart gick MISO/MIP ut med information till stadsdelsförvaltningarna, skolorna, massmedia samt skolpersonal. Under 2000 ägde tio stadsdelmöten rum, ett rektorsmöte, åtta möten med kontaktpersoner från skolor och föreningar, tre vägvisarmöten samt deltagande i konferensen *vem har nyckeln till skolan* och 1 april 2000 hölls ett pressmöte där Arbetet, Nyheterna och SDS deltog. Rosengårds vägvisare samt projektledaren intervjuades av nättidningen "24 timmar". Under maj 2000 informerades 2 595 personer av skolans personal, vilka arbetar på grund-, gymnasie- samt friskolor i Malmö. Informationen skedde via ett informationspaket innehållande 3 broschyrer vilka beskriver samverkan mellan skola och föreningsliv, en föreningskatalog innehållande en sammanställning över verksamma föreningar i Malmö samt en broschyr om att bli medlem i en förening. Broschyren riktar sig till föräldrar och beskriver kortfattat vad ett medlemskap i en förening

innebär, texten i broschyren är översatt till sex olika språk. Ovanstående material delades även ut på mässan *skoldagar* i oktober 2000 samt informationsblad om föreningskul samt föreningsvalet³.

Projektets fyra delområden

Som nämnts tidigare är projektet indelat i fyra delområden: *föreningsvalet*, *föreningskul*, *vägvisare* samt träffpunkt *Zebra*. Nedan följer en kortfattad beskrivning av de olika delområdena.

Föreningsvalet

Detta delområde riktar sig till elever i årskurs 7-9. Innebörden är att utbilda eleverna till ungdomsledare inom föreningslivet. Utbildningen pågår under en termin och innehåller bl.a. utbildning i föreningskunskap, ledarskap, etik och moral. I utbildningen ingår även studiebesök samt diskussioner. Kurserna har under 2000 och 2001 letts av bl.a. projektledaren för MISO/MIP:s storstadssatsning samt två andra personer. Projektledaren slutade sin anställning i december 2001 vilket innebär att vägvisarna på respektive skolor ska leda utbildningen under år 2002. Initialt var tanken att eleverna, efter genomgången utbildning, på eftermiddagarna, skulle kunna hjälpa till och vara föreningsledare på skolorna åt mellanstadieeleverna. En förhoppning med detta delområde var att de elever som genomgått utbildningen skulle bli positiva förebilder för andra elever.

År 2000 anmälde sig totalt 84 elever för att delta i utbildningen. Intresset var dock inte lika stort när utbildningen väl startade, totalt blev 19 elever godkända och tilldelades diplom⁴. Under våren 2001 blev totalt 23 elever godkända på Kroksbäcksskolan, Lindängensskolan samt Sofielundsskolan. Rosengårdsskolan hade inte *föreningsvalet* denna termin och ej heller på höstterminen 2001. Under höstterminen bedrevs *föreningsvalet* enbart på Lindängensskolan där 10 elever blev godkända. Sofielundsskolan och Kroksbäcksskolan hade under denna period ingen

---

³ MISO/UCO storstadssatsning, aktivitetsrapport december 2000

⁴ MISO:s verksamhetsberättelse för 2000

vägvisare på skolorna vilket försvårade rekryteringen av elever till kursen. Skolorna hade dessutom svårt att se kopplingen mellan *föreningsvalet* och *föreningskul*⁵.

Föreningsvalet har under större delen av projekttiden varit svår att förankra i skolorna. MISO/MIP menar att det beror på att skolorna har svårt att se kopplingen mellan *föreningsvalet* och *föreningskul*. Skolorna har inte riktigt tagit till sig idén att de som utbildas i *föreningsvalet* sedan kan gå in och hjälpa till med *föreningskul*. På de skolor som inte hade någon vägvisare under hösten 2001 fick skolans personal gå ut och informera eleverna om *föreningsvalet*. MISO/MIP menar att informationen troligtvis varit bristfällig eftersom de märkt ett visst ”motstånd” från skolornas sida att gå ut och informera. Vad detta motstånd exakt beror på har de ej fått klarhet i. Det kan bero på tidsbrist eftersom lärarna arbetar efter ett hårt pressat schema och således inte prioriterar att informera om *föreningsvalet*. Anledningen kan också vara brist på intresse. Under våren 2002 förklarade en av basföreningarna att de hade för avsikt att komma ut på skolan och informera eleverna om nästa omgång av *föreningsvalet*. Efter några veckor kontaktades basföreningen av skolans rektor som meddelade att skolan själv gått ut och informerat eleverna om *föreningsvalet* men det fanns inget intresse och således skulle det inte startas någon ny omgång av *föreningsvalet*. Basföreningen upplevde sig som motarbetade och förstod inte rektorns handlande. Varför rektor gått ut och informerat eleverna och inte låtit basföreningen göra detta finns det inget svar på vid tiden för denna rapportens författande. Det handlar inte enbart om svårigheter att förankra idén hos skolorna, utan även att få eleverna intresserade av *föreningsvalet* och framför allt att fullfölja den. På en del omgångar av *föreningsvalet* har elever anmält sig men sedan inte deltagit i kursen fullt ut. Anledningen har bland annat varit engagemang i andra aktiviteter, såsom t.ex. elevrådet och dessa träffar har sammanfallit. Eleven har då valt bort *föreningsvalet* och deltagit i den andra aktiviteten istället. På en skola drevs *föreningsvalet* en termin med relativt bra resultat, terminen därpå kom ingen till kursen trots att information gått ut på olika sätt till eleverna. En av skolorna försökte inledningsvis med att plocka ut s.k. negativa ledare till första kursomgången. Syftet var att försöka nå dessa elever och få dem att engagera sig i föreningslivet. Åtta stycken valdes ut, fyra stycken föll bort under kursens gång p.g.a. bristande intresse. De fyra som fullföljde kursen har

---

⁵ MISO/UCO:s aktivitetsrapport 1 januari – 20 december 2001

inte gått vidare inom föreningslivet. Nästa termin startades en ny kurs och då fick de som var intresserade anmäla sig. Utfallet på den kursen var betydligt mer lyckad. Samtliga som anmälde sig fullföljde och fungerade sedan bl.a. som ambassadörer och guider på narkotikamössan i Malmö och hjälpte till i skolan vid utfärder och studiebesök.

En del av intervjupersonerna har spontant påtalat att de har en känsla av att de elever som genomgått plantskolan är elever som redan har någon form av föreningsengagemang. De har således redan kännedom om vad det innebär att delta i en sådan aktivitet. Likaså framhålls det att *föreningsvalet* inte når ut till de som inte har sådant engagemang. Det har varit stora svårigheter att motivera eleverna att åtminstone pröva på *föreningsvalet*. Spekulationer kring huruvida det är rätt koncept för att nå högstadieelever framkommer också under intervjuerna. Det finns en samstämmighet hos de intervjuade om att högstadieeleverna är svårare att nå än mellanstadieeleverna. Två faktorer framhålls ofta i materialet, nämligen att eleverna är tonåringar och att många av eleverna varit en lång tid i Sverige, eller är födda här, men ändå inte haft någon kontakt alls med föreningslivet. Att tonåringar kan vara svåra att nå är ingen nyhet. Därtill kommer att många av dessa elever lever i en sluten förortsmiljö. Vägvisarna vittnar om att väldigt många elever aldrig har varit utanför sin egen stadsdel. De vet t.ex. inte hur man gör när man tar bussen ner till centrum och de har än mindre varit i centrum. Andra har i princip aldrig varit utanför sitt eget bostadsområde p.g.a. att föräldrarna inte tillåter dem. Deras livsvärld är således starkt begränsad och att försöka förklara för dessa elever vad *föreningsvalet* går ut på är nästan en omöjlig uppgift. Många av eleverna anser det kanske inte heller vara lönt att genomgå *föreningsvalet* eftersom de vet att deras föräldrar t.ex. inte skulle tillåta att de praktiserade på en förening som ligger utanför närområdet. Deras föräldrar har inte samma föreningskultur med sig från sitt hemland och förstår således inte heller vad det går ut på.

Det finns dock en medvetenhet såväl hos MISO/MIP, basföreningarna som vägvisarna att *föreningsvalet* inte gett det resultat de önskade. Tankar finns kring att försöka förändra de aktiviteter som vänder sig till högstadieeleverna eftersom *föreningsvalet* inte slagit så väl ut men hur dessa i så fall ska se ut är ännu inte fastställt.

Föreningskul

Föreningskul innebär att erbjuda eleverna i årskurs 4-6 olika föreningsverksaktiviteter, i direkt anslutning till skoldagens slut och i skolans lokaler. Till respektive skola utsågs en basförening, vilken har det övergripande ansvaret för att verksamheten fungerar på skolorna. Basföreningen utser vilken person som ska vara vägvisare⁶ på sin skola. Intresserade föreningar fick lämna in en intresseanmälan till MISO/MIP som därefter valde basföreningar. Ett kriterium var att föreningen skulle kunna erbjuda flera aktiviteter, således var det de större föreningarna som var aktuella. De som slutligen valdes ut till basföreningar är: Aktiv ungdom – Kroksbäcksskolan, Enighet sportcenter– Sofielundsskolan, KFUM – Rosengårdsskolan samt Heleneholms IF – Lindängensskolan. Basföreningarnas roll är följande:

- ◆ Skapa goda förutsättningar för fortsatt samarbete mellan skola – föreningar samt få eleverna och deras föräldrar intresserade av föreningslivet
- ◆ Ha övergripande ansvar för all verksamhet som bedrivs på skolan i samband med föreningskul samt föreningsvalet.
- ◆ Vara sammankallande vid samtliga möten med t.ex. skolan eller andra föreningar
- ◆ Dokumentera verksamheten samt redovisa denna till MISO/MIP. Likaså bistå med hjälp vid undersökningar som utförs under projektets gång.
- ◆ Att verka på så sätt att föreningsverksamheten år 2003 kan bedrivas utan storstadsmedel⁷.

De föreningar som var intresserade av att bedriva verksamhet på skolorna på eftermiddagarna fick anmäla sitt intresse till MISO/MIP som därefter gjorde urvalet. Verksamheten bedrivs på eftermiddagarna med start omedelbart efter skoldagens slut. Nivån på verksamheten ska inte vara högre än att nybörjare kan börja delta när som helst. De föreningar som inte kan genomföra sin verksamhet på skolan får hämta eleverna på skolan och transportera dem till sin föreningslokal⁸.

---

⁶ Vägvisarens roll och arbetsuppgifter beskrivs under rubriken vägvisare

⁷ Utdrag ur dokument från MISO/MIP

⁸ Föreningarna som gjort detta är Skateparken Bryggeriet och Almviks 4H

Antalet deltagartillfällen⁹, i *föreningskul* har under år 2000 har varit 4 587, utav dessa var 2 127 flickor och 2 460 pojkar¹⁰. 103 föräldrar har deltagit eller varit i kontakt med *föreningskul*. Totalt har 16 föreningar medverkat¹¹ Under sommarlovet 2000 anordnade *föreningskul* utflykter som riktat sig till både elever och deras föräldrar. Utflykterna har varit s.k. dagsläger och antalet deltagartillfällen var 624 st. vilket inkluderar både barn och föräldrar. Totalt medverkade 12 föreningar vid dessa tillfällen¹².

Under år 2001 är antalet deltagartillfällen 9 197 i *föreningskul*¹³. Enligt en undersökning fritidsförvaltningen gjort har 485 elever av 886 deltagit i *föreningskul*, varav 45% av dessa är flickor. Även under 2001 har *föreningskul* bedrivit verksamhet på loven. Heleneholms IF hade, under en fyraveckorsperiod friidrott på tre olika platser. Totalt deltog 30 flickor och 29 pojkar i deras aktiviteter. Friluftsförbundet befann sig två veckor på Kroksbäcksskolan samt två veckor på Sofielundsskolan, ca 10 barn deltog på vardera skola¹⁴. Håkantorps BK erbjöd aktiviteter under sommarlovet två första veckor, under vilka ca 15 – 20 pojkar deltog/dag. Islamiska Kulturhuset anordnade en utflykt till Skånes Djurpark samt grillfest på Bulltofta. Till Skånes Djurpark följde 23 flickor, 17 pojkar och 19 vuxna med och grillfesten lockade totalt 45 personer¹⁵.

---

⁹ Deltagartillfällen anger antalet deltagare per tillfälle, vilket innebär att samma person kan ha deltagit vid flera tillfällen. Huruvida så är fallet framkommer ej av MISO/MIP:s verksamhetsberättelse från vilken siffrorna är hämtade

¹⁰ Uppgifterna är hämtade från MISO:s verksamhetsberättelse år 2000

¹¹ Föreningarna som medverkat är: Aktiv Ungdom, GAK Enighet, Heleneholms IF, Håkantorps BK, Islamiska Kulturhuset, KFUM, Kulturhuset Degeln, Latinamerikanska kulturhuset, MAI, Malbas Basket, Malmö Allmänna schack, Malmö BI, Malmö Squash Racket Club, Malmö Tigers Wrestling, Unga örnar, Örestads Ryttaresällskap

¹² De medverkande föreningarna var: Aktiv Ungdom, KFUM Po-Eun, GAK Enighet, Heleneholms IF, Islamiska kulturhuset, KFUM innebandy, MAI, Malmö BI, Malmö Unga Muslimer, Ponnygården Arken, Unga Örnar Blomman och Unga örnar Malmö

¹³ MISO/UCO:s aktivitetsrapport 1 januari - 20 december 2001

¹⁴ Fördelningen flickor/pojkar framgår ej i materialet (MISO/UCO:s aktivitetsrapport 1 januari - 20 december 2001)

¹⁵ Fördelningen flickor/pojkar, barn/vuxna framgår ej i materialet MISO/UCO:s aktivitetsrapport 1 januari - 20 december 2001)

Vägvisarna

På varje skola är en s.k. *vägvisare* anställd. Dennes uppgifter består framför allt av att försöka informera eleverna om de föreningsaktiviteter som finns på skolan, påminna dem om när aktiviteterna börjar samt försöka intressera eleverna för att delta i aktiviteterna. Vägvisaren ska likaså se till att det fungerar för de föreningar som finns på plats, d.v.s. ansvara för att det finns lokaler till deras förfogande och kontrollera att föreningarna sköter sina åtaganden. Om förening inte sköter sig eller om eleverna inte är intresserade av den aktiviteten föreningen erbjuder är det vägvisarens uppgift att ta in en annan förening. Vägvisarna för kontinuerlig statistik över antalet deltagare i *föreningskul*.

Inledningsvis var tanken att *vägvisarna* skulle rekryteras från Praktikservice och Infoteket och således inte belasta MISO/MIP:s budget. Då detta inte genomfördes bestämde sig MISO/MIP för att omfördela medel och lät basföreningarna anställa en *vägvisare* på "sin" skola. Med *vägvisarnas* inträde i verksamheten ökade deltagandet markant och vikten av att ha en *vägvisare* på skolorna framträdde allt tydligare. Inför hösten 2001 meddelade MISO/MIP skolorna att de ej hade för avsikt att fortsätta finansiera *vägvisarna* fullt ut. De kunde dock tänka sig en samfinansiering där skolorna eller stadsdelarna ställde upp med en del av finansieringen. Anledningen till beslutet var att när storstadsmedlen upphör ska projektet drivas vidare utan finansieringshjälp. Resultatet blev att Kroksbäcksskolan och Sofielundsskolan förlorade sina *vägvisare* eftersom de ej ansåg sig ha möjlighet att klara finansieringen. Rosengårdsskolan gick in och finansierade halva "sin" *vägvisares* lön och MISO/MIP stod för resterande del. På Lindängensskolan finansieras *vägvisaren* av storstadsmedel från stadsdelen, basföreningen finansierar en del och MISO/MIP står för resterande kostnad för *vägvisarens* lön. Således var de två sistnämnda skolorna garanterade att kunna behålla sina *vägvisare* resterande av år 2001 samt hela år 2002.

När *vägvisarna* försvann från Kroksbäcksskolan och Sofielundsskolan fick basföreningarna försöka upprätthålla informationen kring *föreningskul* till eleverna. Dessa hade dock ej möjlighet att befinna sig på skolorna i samma utsträckning som *vägvisarna* gjort. Under denna tidsperiod skedde personalförändringar på en av basföreningarna vilket ledde till att informationen till eleverna om *föreningskul* blev starkt begränsad. Resultatet av förändringarna blev att både antalet

aktivitetstimmar på skolan och deltagarantalet sjönk drastiskt under denna period. När MISO/MIP insåg att Kroksbäcksskolan och Sofielundsskolan inte hade möjlighet att finansiera *vägvisare* bestämde de sig så småningom för att omfördela en del medel inför år 2002 och själva finansiera *vägvisare* till dessa skolor. I dagsläget har således samtliga fyra skolor *vägvisare* anställda. Endast Rosengårdsskolan har haft samma person som *vägvisare* under hela projekttiden. Lindängensskolan har totalt haft totalt 4 olika personer som *vägvisare*, Kroksbäcksskolan har haft 3 st. och Sofielundsskolan 3 st.

Under projektets gång har ytterligare en aspekt av *vägvisarnas* roll utkristalliserat sig, nämligen att de blir en viktig vuxenkontakt för eleverna, både för dem som deltar i *föreningskul:s* aktiviteter och för dem som står utanför. Genom att *vägvisarna* dagligen befinner sig på skolorna bland eleverna och lär känna dem blir de en person som eleverna vänder sig till med förtroenden, frågor, problem samt glädjeämnen. *Vägvisarna* berättar om förtroenden de får som eleverna inte vågar eller vill gå med till sina lärare, likaså vänder eleverna sig till *vägvisarna* för att få stöd och råd inom vitt skilda områden. Miljön på skolorna är tuff och hård och det gäller även många av elevernas hemmiljö. En del elever har vänt sig till *vägvisarna* när de blivit misshandlade hemma eller när de hamnat i andra problematiska situationer. *Vägvisarna* kan hjälpa och stötta dem eftersom de känner till hur samhället fungerar vilket eleverna själva eller deras föräldrar inte alltid gör. I en hel del familjer är det inte ovanligt med barnaga och barnen känner inte till sina rättigheter och lever således med detta eftersom deras föräldrars kultur accepterar detta. I den dagliga kontakten med eleverna uppmärksammar *vägvisarna* sådana saker antingen genom att eleven självmant vänder sig till denne eller genom att uppmärksamma om en elev börjar skolka mycket, bli väldigt utåtagerande el. dyl. Det inträffar att *vägvisarna* kallats in i klassrummet för att hjälpa till med en stökig elev, eller i annat sammanhang ombetts tala med en stökig elev. På en del av skolorna har *vägvisarna* blivit en vuxenkontakt, som är "fristående" från skolan, vilken eleverna respekterar och känner förtroende för. I elevens ögon är *vägvisarna* inte en person som tillhör skolvärlden och dess tvång utan en vuxen som sätter klara och tydliga gränser men samtidigt visar att de bryr sig om eleverna för de personer de är, inte för vad de presterar eller misslyckas prestera i skolarbetet.

Vägen till att vinna elevernas respekt och förtroende är dock inte någon lätt uppgift för *vägvisarna*. De sätts på hårda prov av eleverna och gränser testas dagligen. Efterhand som eleven märker att det finns tydliga gränser får *vägvisarnas* deras respekt. I många av dessa elevers värld handlar det mesta om respekt men respekt kopplas inte sällan till att man är duktig på att slåss eller är orädd när det gäller att försvara sig eller sin familj. En av *vägvisarna* beskriver situationen på följande sätt:

” När jag kom hit första dagen tänkte jag shit, det här är krig. Jag har varit med om mycket, men de här eleverna finns det verkligen hopp för dem tänkte jag för att den ena sprang och sparkade den andra och det var liksom sådana här småhemska scener. Inte ett slagsmål utan helt plötsligt slutade ett par och så började nästa och så kom det ett lågstadiebarn, som inte skulle vara där, som också fick lite på huvudet, de var överallt”

Ovanstående *vägvisare* lyckades relativt fort få elevernas förtroende och vinna deras respekt. Efter att han varit på skolan drygt två veckor tog en elev kontakt med honom och gav honom ett vapen som han hade i sitt skåp på skolan. Eleven bad vägvisaren överlämna det till rektorn då han inte ville ha det längre.

Föreningsverksamheten på skolorna

Om man ser till de olika skolorna så varierar utbudet av aktiviteter som eleverna erbjuds ta del av. Inom varje skola har utbudet i stort sett varit detsamma under hela projekttidens gång, men undantag finns då några föreningar blivit utbytta p.g.a. att de inte uppfyllt sina åtaganden på ett tillfredsställande sätt, t.ex. inte varit närvarande vid de tidpunkter de skulle hålla sina aktiviteter. Att det i övrigt är så lite byte av föreningar beror till stor del på att de verksamma tillhandahåller aktiviteter som eleverna uppskattar. Från basföreningarnas sida har man ansett att så länge eleverna uppskattar aktiviteterna och föreningarna sköter sitt åtagande finns det ingen anledning att byta ut dem. Följande aktiviteter finns för eleverna att välja på: Pingis, taekwondo, dans, friidrott, basket, innebandy och schack. På Rosengårdsskolan finns också lek och idrott speciellt riktat till särskoleelever.

En del aktiviteter är uppdelat i grupper med enbart pojkar eller flickor, detta för att i större utsträckning nå flickorna. *Vägvisarna* på skolorna uppmärksammade att flickorna helt uteblev från vissa aktiviteter, eller lämnade aktiviteterna när det var blandade grupper. Anledningarna var att väldigt många av pojkarna tar mycket plats, de är väldigt utåtagerande och respekterar inte flickorna. Könsord och svordomar ”slängdes ut” över flickorna och en del pojkar såg det som roande att t.ex. springa och dra i flickornas sjalar. Trots att ledarna för de olika aktiviteterna försökte stävja detta beteende så fortgick det. Försök gjordes då med grupper som enbart riktar sig till flickor för att se om det kunde locka fler flickor till aktiviteterna. Försöket slog väl ut och därför har denna uppdelning bibehållits.

Såväl vägvisare, basföreningar som föreningsledare vittnar om att miljön på skolorna är tuff, framför allt är det pojkarna som är stökiga och problematiska. Många saknar totalt respekt för andra oavsett om de är pojkar, flickor, vuxna samt i viss mån även sig själv. Likaså respekterar de inte det fundamentala sociala normsystem som finns i interaktionen med andra individer. Under aktivitetstimmarna har en del av föreningsledarna ägnat sig åt att försöka lära pojkarna dessa normer. Det har handlat om så fundamentala saker som att man inte spottar på golvet inomhus, att vara tyst när någon annan pratar samt att låta denne prata färdigt, därefter kan man prata själv. Att alla har rätt att ha sin egen åsikt, att inte kalla någons mamma eller syster eller flickor för t.ex. hora eller något könsord, att inte slåss och sparka tillhör det som man jobbat med. Att sparka på andra, även flickor, är ett beteende som förekommer på några av skolorna. En del av intervjupersonerna berättar att pojkarna kan t.ex. när de går förbi en flicka, helt omotiverat, sparka henne i magen så hårt att hon ramlar omkull. När den som sparkat konfronteras med vad han gjort kan han inte förklara varför han gjorde det, eller säger t.ex. att han kände för det. Att sparken kan ge bestående skador tänker han inte på eller så säger han att: det skiter väl jag i. Toleransnivån hos eleverna är låg och många går omkring ständigt ”stridsberedda”, det som börjar som en lek eller ett missförstånd urartar ofta till regelrätt våld. En av *vägvisarna* berättar:

”Släpper de in någon riskerar de att bli sårade. Därför ser man ju att många när de passerar varandra här i korridorerna och den ena råkar stöta till den andre av misstag då är det ju taggarna ut med detsamma och så står de stridsberedda på en halv sekund. Det är en mycket, mycket låg toleransnivå här”.

På två av skolorna har Taekwondoklubbar eftermiddagsaktivitet. Personerna som leder denna fritidsverksamhet på eftermiddagarna är likaledes vägvisare på skolorna. Man kan ifrågasätta hur det har utfallit med tanke på den förkärlek som många elever har för t.ex. sparkar. Det har inte varit rakt igenom problemfritt, åtminstone inte på den ena skolan, men genom att på ett tidigt stadium uppmärksamma de problem som uppstod så har det stävjats. På den ena skolan leddes Taekwondolektionerna inledningsvis av en annan person än *vägvisaren*, även denne, meriterad inom sin sport. Det uppstod problem då pojkarna inte lyssnade på vad som sades, att driva en lektion var i det närmaste omöjligt eftersom eleverna sysselsatte sig med att jaga varandra och springa runt. Det som lärdes ut användes utanför lektionerna. När nuvarande *vägvisare* övertog att leda aktiviteten var situationen inledningsvis densamma men efterhand som *vägvisaren* vann elevernas förtroende började en positiv förändring komma till stånd. *Vägvisaren* har blivit en person som eleverna ser upp till, respekterar och som de tycker ”är cool”. Om denne säger till dem att så gör man inte så gör de det inte heller eftersom ”XX har sagt att man gör inte såna saker”. P.g.a. att det eleverna missbrukade det de lärde sig på Taekwondo och även använde tekniken utanför lektionerna har *vägvisaren* beslutat att lägga undervisningen på en annan nivå, d.v.s. att inte lära ut något som kan missbrukas. På den andra skolan bedrivs Taekwondolektionerna på ett liknande sätt, det är egentligen inte så mycket Taekwondo som lärs ut utan det är mer rörelse, lek, lära känna kroppen och motorikträning. Även här påpekas det kraftigt att om de inte följer de regler som gäller, t.ex. komma i tid, respektera andra oavsett kön och etnisk tillhörighet osv. så är eleverna inte välkomna.

Vid ett tillfälle avtalade *vägvisaren* med 25 barn att de en lördag skulle träffas vid busshållplatsen utanför skolan. Därifrån tog de stadsbussen ner till klubblokalen. *Vägvisaren* berättar att under bussfärden sitter en del av eleverna och trycker näsan mot rutan när de kör förbi t.ex. Folkets Park, och utbrister: ”Wow, vad är det för något”? Många av dem hade aldrig varit utanför sitt eget bostadsområde. Nere på klubben fick de ta på sig utrustning och träna, leka och tävla under kontrollerade former. Samtliga fick varsin t-shirt och en medalj efteråt. Många av eleverna levde på denna upplevelse i flera veckor efteråt, de gick runt med sin medalj och sin t-shirt på skolan och berättade stolt för sina lärare vad de upplevt. De hade besökt ”en värld” de aldrig varit i tidigare och som de inte kände till existerade trots att den ligger enbart 10 min bussfärd från deras bostadsområde.

Träffpunkt Zebra – föreningslivet som mötesplats

Detta delområde drevs under perioden 010701-011231¹⁶. Därefter avslutades det som eget delområde och numera försöker MISO/MIP införliva delar av metoden i sin ordinarie kärnverksamhet¹⁷. Träffpunkt *Zebra* startades som en respons på invandrarföräldrars önskemål att deras barn skulle bli medlemmar i svenska föreningar. Föräldrarna hade själva dålig kännedom om föreningslivet och föreningsutbudet i Malmö och hoppades att deras barn genom att bli medlemmar i en svensk förening, skulle få mer kontakt med det svenska samhället. När *Zebra* startades upp anställdes en projektledare med uppgift att arrangera ett föreningsutbyte mellan invandrarföreningar samt svenska föreningar. Tanken var att barn och ungdomar från invandrarföreningarna skulle få komma och pröva på aktiviteter i de svenska föreningarna. Utbytet skulle ske utifrån barnen och ungdomarnas egna önskemål.

För att försöka arrangera föreningsutbytet tog projektledaren personlig kontakt med både invandrarföreningar och svenska föreningar. I augusti 2000 skickades ett informationsbrev med en föreningsinformation¹⁸, ut till 150 invandrarföreningar och 400 svenska föreningar blev också informerade om projektet. Responsen blev dock ej så stor som man hoppats på, bara fem föreningar anmälde sig. Av dessa fem var tre mottagande, d.v.s. svenska. I syfte att försöka öka intresset fortsatte arbetet med uppsökande verksamhet men trots detta förblev intresset magert från föreningarnas sida. En del utbyten genomfördes dock under projektiden.

Eftersom intresset var så litet från föreningarnas sida beslöts att *Zebra* skulle upphöra och istället skulle försök göras att införliva projektiden i MISO/MIP:s ordinarie verksamhet. De största svårigheterna *Zebra* mötte var att föreningarna hade en rädsla att förlora sina medlemmar om de prövade på en annan föreningsverksamhet, rädslan var tydligast hos mindre föreningar. En annan orsak till det ringa intresset var att en del föreningar redan var involverade i ett antal projekt och inte ansåg sig ha möjlighet att delta i fler. De föreningar som kom att delta i *Zebra* var:

---

¹⁶ Slutrapport Zebra

¹⁷ MISO/UCO:s storstadssatsning, beskrivning för år 2002

¹⁸ Föreningsinformationen översattes till engelska, albanska, persiska, arabiska, somaliska, serbiska, bosniska och kroatiska

ponnygården Arken, Latinamerikanska kulturhuset, Aktiv ungdom danscompaniet, Iransk svenska föreningen, Malmö Anadolu BI, ett flertal föreningar på Bellevuegården samt på Holma, Simklubben Ran, Söderkulla BK, Malmö golfklubb, Afghansk kulturförening, Gripen Scoutkår, Belás vänner¹⁹.

Slutsatser

I detta stycke analyseras de fakta som framkommit i utvärderingen och ställs i relation till utvärderingsfrågorna.

Uppnådda resultat i projektet

Det konkreta syftet med projektet är enligt MISO/MIP att utöka samverkan mellan föreningsliv – skola. Bakom detta ligger det övergripande syftet att vara en viktig aktör för att öka integrationen i Malmö. Med engagemanget i föreningslivet följer för de deltagande eleverna en möjlighet att få mer kontakt med det omgivande samhället. MISO/MIP:s förhoppning är också att de genom sina projekt ska kunna locka föräldrar till föreningsverksamheten och inte minst få dem att intressera sig för sina barns eventuella medlemskap i en förening. På så vis skulle även föräldrarna få mer kontakt med det omgivande samhället. MISO/MIP påpekar även att antalet timmar i idrott & hälsa har minskat i skolorna, vilket lett till att Sverige är näst sämst i Europa i det avseendet. MISO/MIP vill försöka medverka till att Malmö ska bli en föregångare i folkhälsoarbetet.

Samverkan föreningsliv - skola

Vad gäller utökad samverkan mellan föreningsliv – skola har delprojekten *föreningskul* och *vägvisare* varit betydelsefulla, medan *föreningsvalet* inte gett lika goda resultat. *Vägvisarna* har genom sin ständiga kontakt med såväl elever, lärare som övrig skolpersonal stått i förgrunden. De är den sammanhållande länken, de ser till att det fungerar för de föreningar som finns på skolan, de påminner eleverna om aktiviteterna samt hjälper dem få kontakt med föreningar som inte finns representerade på skolan, de återför resultat, de hjälper till att lösa problem och för fram positiva

---

¹⁹ Slutrapport Zebra

aspekter både till basföreningarna och till MISO/MIP. Om detta lagts över på skolans personal är det nog inte orimligt att tro att dessa stått inför en väldigt krävande uppgift, framför allt med tanke på deras redan pressade arbetssituation. Likaså hade engagemanget säkerligen inte blivit detsamma, de personer som är *vägvisare* på skolorna är samtliga aktiva inom föreningslivet, känner till dess kultur, har ett brinnande intresse för sin sport, är tränare inom sporten och en del har även erfarenhet av att träna barn/ungdomsgrupper. Jag menar inte att lärare eller skolpersonal inte är utbildade eller inte har erfarenhet av barn/ungdomar, självfallet är de kompetenta eftersom det krävs för deras arbetsuppgifter. Vad jag menar är att *vägvisarna* har en annan form av engagemang eftersom deras medlemskap och engagemang i sin förening är något de valt att göra på sin fritid. Deras idrott ger dem avkoppling och tillfredsställelse. Att lärare eller övrig skolpersonal skulle lyckas överföra detta budskap till eleverna menar jag skulle vara väldigt svårt.

Förutom att vara en ambassadör för föreningslivet har *vägvisarna* även blivit en länk mellan skolan – eleverna samt eleverna och det omgivande samhället. Då flertalet *vägvisare* vunnit elevernas förtroende och blivit en person eleverna lyssnar till har det ofta inträffat att lärarna bitt *vägvisarna* om hjälp med stökiga elever. De har fått gå in i ett klassrum för att ta hand om en stökig elev eller ombetts att prata med en elev som uppträtt stökigt, slagits eller visat tecken på att må dåligt. *Vägvisarna* upplever att väldigt många elever uppträder stökigt eller provocerande både mot lärare och andra elever helt enkelt för att bli sedda och få uppmärksamhet. Även utskällningar och negativ uppmärksamhet är bättre än ingen uppmärksamhet alls. *Vägvisarna* rör sig bland eleverna hela dagarna och lär sig deras namn, småpratar med dem, skojar och talar allvar samt tillrättavisar vid behov. Eleverna kan komma fram och spontant berätta någonting och *vägvisaren* lyssnar alltid, de får en liten stunds uppmärksamhet vilket många troligtvis saknar hemifrån. Vid de tillfällen jag träffade *vägvisarna* på skolorna fanns det hela tiden elever som pockade på deras uppmärksamhet när vi gick genom skolan. Många var även väldigt nyfikna på mig och om jag stod och väntade på *vägvisaren* kom de spontant fram och frågade vem jag var och började ibland spontant berätta lite om sig själv. Vid andra tillfällen när jag vistats på skolorna, likaledes i utvärderingen av storstadssatsningen, har samma sak inträffat. Eleverna söker spontant kontakt, säger hej, frågar vem man är och vad man gör där. Vid de tillfällen jag frågat eleverna om hjälp att orientera mig på skolan har, i flertalet av fallen, alltid minst en elev

följt mig och visat mig vägen. Vid andra tillfällen har jag fått en noggrann beskrivning, följt den bara för att inse att de lurat mig åt totalt fel håll. Tillbaka till ursprungsplatsen sitter de och skrattar hejdlöst, ber om ursäkt och följer med och visar mig rätt Att hålla sig för skratt i sådana sammanhang är svårt.

Några av *vägvisarna* framhåller också att en del lärare inte orkar bry sig om eleverna, de arbetar under tuffa förhållanden dagligen och har kanske gjort så en längre period, vilket leder till att de inte orkar med mer engagemang. De vistas normalt inte bland eleverna på rasterna och om de gör det är det oftast för att avbryta ett slagsmål eller tillrättavisa en elev. Genom att *vägvisarna* befinner sig ute bland eleverna och även har kontakt med lärarna kan de utbyta upplevelser, synpunkter samt erfarenheter gällande eleverna, vilket kan öka båda parter förståelse för eleverna och deras situation. Flertalet av *vägvisarna* uppger att de har god kontakt med lärarna och försöker skapa en form av samarbete med t.ex. kuratorer och skolsköterskor inom ramen för vad sekretessen medger. En av *vägvisarna* uppger dock att en del av lärarna på skolan inte accepterar honom och inte förstår varför han är där. I samtal tilltalas person på samma sätt som lärarna tilltalar eleverna och *vägvisaren* får inte information som är relevant för hans arbete som *vägvisare*. En del av lärarna hälsar inte på *vägvisaren* ens när denne kommer i korridorerna eller kommer in i lärarrummet. En fråga jag ställde till *vägvisarna* samt de föreningsledare jag intervjuade var hur gymnastiklärarna reagerat på deras närvaro på skolan eftersom flertalet av de aktiviteter som erbjuds är fysiska aktiviteter. *Vägvisarna* uppgav att de inte mött något större motstånd från deras sida, på en del skolor hade de inledningsvis varit lite tveksamma men överlag blev de välkomnade eftersom antalet timmar för idrott & hälsa dragits ner betydligt de senaste åren. Några av föreningsledarna uppgav dock att de upplevde att gymnastiklärarna inte uppskattade deras närvaro vilket yttrade sig i att de t.ex. aldrig sade hej till föreningsledarna om de möttes på skolan. Föreningsledarna egna tolkning av detta beteende var att de sågs som konkurrenter av gymnastiklärarna eftersom de erbjöd aktiviteter som eleverna själva valt, de går dit frivilligt och tycker det är roligt, något många elever säkerligen inte gör med gymnastiklektioner.

Deltagarperspektivet

De aktiviteter som i dagsläget finns på skolorna är i viss mån framtagna efter elevernas önskemål. Föreningar har vid vissa tillfällen bytts ut, antingen beroende på att de inte skött sina åtaganden eller därför att eleverna inte varit intresserad av de aktiviteter som föreningarna erbjudit. Av intervjuerna framgår dock att det inte alltid är så lätt att få eleverna att uttrycka önskemål om vad de vill pröva. Som anledning anges dels elevernas ålder, dels att väldigt många har dålig kännedom om vad föreningslivet har att erbjuda. Detta har inneburit att *vägvisare* och basföreningar har fått pröva sig fram med aktiviteter och se vad eleverna uppskattar. När aktiviteterna väl kom igång så framkom också fler specifika önskemål. Om önskemålen gäller föreningar som ej har möjlighet att komma till skolan p.g.a. att det krävs speciell utrustning, så hjälper *vägvisarna* eleverna att få kontakt med föreningen. *Vägvisarna* hjälper också till med upplägget av aktiviteterna. Många flickor ville dansa salsa och streetdance och man satte igång blandade grupper, d.v.s. pojkar och flickor i samma grupp. Efter några gånger försvann flickorna alltmer från grupperna, då pojkarna tog väldigt mycket plats., De sprang runt och lekte och sysselsatte sig med det mesta utom att dansa. När *vägvisarna* frågade flickorna varför de inte gick på dansen och fick veta anledningen bestämde man sig för att dela upp dansen i pojk- och flickgrupper, varvid flickorna återvände till dansen.

Brist på föreningsledare som kan ställa upp på eftermiddagstid har orsakat viss svårighet att få in nya föreningar på skolorna. Ledarbristen innebär att en del föreningar inte kan erbjuda eleverna sina aktiviteter och eleverna får inte möjlighet att pröva deras aktiviteter. Några föreningar har löst problemet genom att ordna transport för eleverna till sina kvällsaktiviteter. Men detta kräver att eleverna uttryckligen kan tala om vilken aktivitet de vill pröva. Det är ju inte omöjligt att bli intresserad först efter man har provat någonting, om man inledningsvis inte riktigt vet hur någonting är. Möjligheten att väcka ett intresse hos eleverna går till viss del förlorat p.g.a. svårigheten med föreningsledare på eftermiddagen. Dock ska tilläggas att *vägvisarna* samt basföreningarna är medvetna om detta problem och har, under intervjuerna, själva spontant lyft fram det. De berättar att de hela tiden försöka finna lösningar för att försöka tillgodose elevernas önskemål.

Vad gäller deltagarperspektivet i *föreningsvalet* har det inte varit speciellt stort. Som tidigare nämnts har *föreningsvalet* varit svårt att förankra i skolorna p.g.a. att få elever visat sig intresserade. Denna del av projektet vänder sig enbart till högstadieelever och är ett färdigutformat koncept som eleverna erbjuds. Trots svårigheter att intressera eleverna vidhålls denna del av projektet. I intervjuerna frågade jag av vilken anledning *föreningsvalet* drivs vidare trots det bristande intresset. Förklaringen tycks vara att MISO/MIP samt en del av basföreningarna anser *föreningsvalet* vara ett bra koncept och därför gärna vill behålla det. Samtidigt finns det en svårighet för dem att förstå att inte så många är intresserade av *föreningsvalet*, eftersom de anser att konceptet är bra. Som anledningar till det svaga intresset anger de bland annat att de inte riktigt lyckats föra ut budskapet med vad *föreningsvalet* innebär och att de har haft svårt att erbjuda deltagarna meningsfulla aktiviteter under utbildningen. Men frågan är om denna form av utbildning har speciellt stor attraktionskraft på de elever det gäller, framförallt med tanke på deras ålder. De som redan har en viss kännedom och erfarenhet av föreningslivet kan möjligen vara intresserade, men elever helt utan föreningserfarenhet verkar vara svåra att nå via *föreningsvalet*. Har man aldrig varit i kontakt med föreningslivet är nog chanserna små att man går en utbildning vars syfte är att stimulera till att bli föreningsaktiv och på sikt bli ledare i föreningen. Detta är dock inte ordentligt utrett och jag kan givetvis inte tveklöst kritisera konceptet, men vill fästa uppmärksamhet på att betingelserna kan försvåra möjligheterna att förankra det, framförallt i dessa skolor. Trots att *föreningsvalet* varit och är svårt att förankra så finns det inga planer på att istället försöka starta upp någon annan form av verksamhet för högstadieeleverna och anledningen är att *föreningsvalet* ska fortsätta eftersom det anses vara ett bra koncept. Det förefaller dock finnas anledning att tänka igenom såväl informationen, upplägget som betingelserna för projektet.

Eftersom *föreningsvalet* är det enda som erbjuds högstadieeleverna har de inga alternativ att välja mellan. Här borde man kanske försöka skapa något som fler högstadieelever är intresserade av och inte bara hålla fast vid *föreningsvalet*, annars försvinner möjligheten för många att få kontakt med det omgivande samhället. Högstadieeleverna är på väg ut i livet och behöver i allra högsta grad kontakt med det omgivande samhället och vuxna som stöd och förebilder. Faran i att satsa de största resurserna på de yngre eleverna är att de äldre glöms bort trots att de kanske har ett lika stort eller större behov av hjälp och stöd.

Antal föreningsaktiva

MISO/MIP menar att föreningslivet är en utmärkt arena före integration genom att föreningsmedlemskap ger kontakt med det omgivande samhället. Hur har projektet då lyckats med denna målsättning? Enligt en undersökning som fritidsförvaltningen utfört under 2001 uppger 236 elever att de gått med i någon förening under HT2000/VT 2001, totalt besvarade 886 elever enkäten. Fördelningen på skolorna är enligt följande:

Antal som gått med i någon förening:

Skola	Pojkar	Flickor
Kroksbäck	32	19
Lindängen	24	23
Rosengård	48	32
Sofielund	46	12
Summa	150	86

Fördelningen per kön och skola som besvarade enkäten ser ut enl. följande:

Skola	Pojkar	Flickor
Kroksbäck	96	72
Lindängen	86	111
Rosengård	106	109
Sofielund	160	146
Summa	448	438

Hur pass tillförlitliga ovanstående siffror är svårt att avgöra med tanke på att väldigt många av barnen har dålig kännedom om vad en förening är. Möjligheten finns att de skrivit att de inte gått med i någon förening p.g.a. att de inte känner till att det de gått med i räknas som en förening. Likaså finns möjligheten att en del av eleverna anser att eftersom de deltagit i *föreningskul:s* aktiviteter så har de också blivit medlemmar i en förening. Ett barns, likväl som en vuxens, tolkning av en fråga kan variera oerhört. Men om man utgår från ovanstående siffror så framkommer det att det är nästan dubbelt så många pojkar än flickor som gått med i en förening. När detta faktum tas upp under intervjuerna med vägvisarna, MISO/MIP samt basföreningarna, anger de att de tror det finns framför allt två anledningar till varför fler elever inte gått med i någon förening. Det första är att föräldrarna inte vågar låta sina barn ta sig till föreningarna på kvällstid. Många har inte tillgång till egen bil och har därför inte möjlighet att skjutsa dem till och från aktiviteterna. Att låta barn i åldern 10-12 år själva sätta sig på en lokalbuss på kvällarna är för de flesta föräldrarna otänkbar. Att föräldrarna skulle följa med dem på resan tycks inte vara ett alternativ för många föräldrar, antingen beroende på familjesituationen eller att de har dålig kännedom eller inget intresse i att barnen ska delta i någon föreningsaktivitet. Detta gäller i högre utsträckning för flickorna. *Vägvisarna* har fått indikationer på att när en del av flickorna väl kommer hem från skolan så får de inte gå ut igen utan ska stanna kvar hemma och hjälpa till. Dessa flickors situation är således oerhört svår att bryta. Den andra aspekten som tas upp under intervjuerna är att många familjer inte har råd med medlemsavgiften till föreningarna. Många av familjerna har många barn och har inte möjlighet att betala medlemsavgifter, träningskläder osv. Här finns dock en viss diskrepans, *vägvisarna* och basföreningarna anser att detta kan vara en möjlig anledning medan MISO/MIP inte anser det i samma utsträckning. De menar att det alltid finns möjlighet att finna lösningar t.ex. att dela upp avgiften på ett antal gånger. Men med tanke på att många föräldrar har dålig kännedom om föreningslivet så känner de rimligtvis inte till detta alternativ, likaså kan det kännas förnedrande för människor att be om något sådant. MISO/MIP medger att det finns mycket att göra inom det området, framför allt att nå ut med den informationen till föräldrarna.

En del *vägvisare* har dock varit i kontakt med vissa föreningar för att förhöra sig om möjligheten att föreningarna kunde starta upp verksamhet närmare de berörda bostadsområdena. Möjligtvis med reducerad medlemsavgift för att försöka nå fler av barnen och framför allt flickorna.

Chansen är kanske större att de får gå hemifrån någon timme om verksamheten finns i närområdet, eftersom föräldrarna då kan följa dem dit till fots. Detta är dock en svår balansgång eftersom både föreningarna och *vägvisarna* ser en fara med detta, nämligen att den verksamheten som startas upp i dessa områden får en form av B-stämpel på sig, att det blir lite sämre föreningsledare som undervisar eftersom medlemsavgifterna skulle bli lägre. Likaså finns risken att en del föreningsledare inte vill leda aktiviteterna på ett sådant område eftersom det skulle ses som lågstatus. Här måste man sätta två scenarier i förhållande till varandra, nämligen att en del barn kanske aldrig får möjligheten att bli medlemmar i en förening p.g.a. avståndet till lokalen samt ekonomiska orsaker. Eller att man acceptera att verksamheter startar upp i närområden med lägre medlemsavgifter, med risk för en ”sämre” föreningsledare. Jag menar nog att man bör överväga det senare alternativet för det är trots allt ett alternativ för barnen. Genom att få möjlighet att bli medlemmar i en förening så får de också del av de värderingar som finns inom föreningslivet, likaså deltar de i en aktivitet och får ett intresse istället för att bara dra runt sysslolösa. De tar ytterligare ett steg in mot det omgivande samhället genom att tillskansa sig värderingarna samt att de lär sig att umgås med andra barn oberoende av etnisk tillhörighet eftersom de gemensamt delar intresset för aktiviteten. Likaså kan det höja barnens självkänsla, de känner att de är bra på något och får med tiden kanske möjlighet att komma ut på tävlingar, vilket leder till ännu mer kontakt med det omgivande samhället.

Som framgår av ovanstående är det av stor vikt att försöka nå föräldrarna, att få ut budskapet om föreningslivet även till dem, dels för att de ska släppa iväg barnen till aktiviteter och möjligtvis även skapa ett intresse hos dem att själva bli aktiva. Att få föräldrarna att bli aktiva behöver inte nödvändigtvis innebära att de ska gå med i en förening utan att de kanske följer med barnet till aktiviteterna och/eller hjälper till vid olika evenemang. Detta hade lett till en ökad kontakt med det omgivande samhället. Men projektet har haft problem med detta, de har stött på stora svårigheter att nå föräldrarna trots olika tillvägagångssätt. Bl.a. har *vägvisarna* deltagit på föräldramöten för att informera om föreningskul och föreningsvalet. Problemet är att inte så många föräldrar kommer till föräldramötena. Folder, som översatts till olika språk, har skickats ut och delats ut men frågan är om de blivit lästa av föräldrarna. Samtliga inblandade i projektet är medvetna om svårigheten att nå föräldrarna trots dessa ihärdiga försök och har nästan gett upp försöken eftersom de menar att det är bättre att lägga energin på eleverna istället, när de ändå inte når fram till föräldrarna. De upplever att många föräldrar helt enkelt inte har något intresse av att

engagera sig. Delprojektet *Zebra* stötte på liknande problem d.v.s. en ovilja från de vuxnas sida att engagera sig. Att det är svårt att engagera föräldrarna är ingen nyhet, många skolor kämpar dagligen med det problemet²⁰. Men jag menar nog att man hela tiden ändå måste försöka nå föräldrarna, hela tiden försöka finna nya kanaler för att nå fram till dem. Det är via föräldrarna man kan nå barnen som t.ex. inte får gå ut efter att de väl kommit hem. Det handlar således om att försöka visa föräldrarna nya tankesätt och visa att dessa nya tankesätt inte behöver utplåna de redan existerande utan att de istället kan integreras i varandra.

Projektets hälsobefrämjande effekter

Av de 886 elever som ingick i ovanstående undersökning, svarade 485 att de deltagit i *föreningskul*, d.v.s. mer än 50%. Huruvida de deltagit regelbundet eller bara enstaka gånger framgår ej av materialet. Men det är dock mer än hälften av eleverna som antingen prövat på eller med jämna mellanrum deltar i någon av *föreningskul*:s aktiviteter efter skoltiden. Oavsett om det är en rent fysisk aktivitet eller mental, t.ex. schack så sysselsätter de sig med aktiviteten och fokuserar på den. Flertalet *vägvisare* framhåller att många av barnen har väldigt ”mycket spring i benen”, vilket tar sig uttryck i att de springer runt, hoppar, studsar och har svårt att fokusera på något en längre tid.

”Alltså barnen här ute har så mycket inom sig som de inte kan kanalisera på rätt sätt. De har så mycket energi och de vill och de kan egentligen så mycket, men de får inte ut det”

Många av barnen och deras familjer har en besvärlig bostadssituation i form av trångboddhet och hemma finns således inte möjligheten att röra sig i den utsträckning de behöver vilket leder till att de blir rastlösa när de ska sitta stilla på lektionerna. Genom att få möjlighet att pröva på olika aktiviteter i *föreningskul* får de möjlighet att bli av med en hel del av springet i benen och kanalisera sin energi. Föreningstränarna som håller i aktiviteterna upplyser eleverna om att om de ska vara på lektionen så ska de antingen medverka eller sitta stilla och titta på. De som inte gör det får lämna lokalen. Tränarna upplyser dem om att de själva valt att gå till aktiviteten, vill de inte delta så tillåts de inte heller sitta och t.ex. skratta åt de som deltagit eller sitta och tramsa

---

²⁰ Se t.ex. utvärderingsgruppens november-rapport 2001

och störa aktiviteten. Även de som deltagar blir tillrättavisade om de skulle skratta åt någon av de andra deltagarna för att de kanske inte är så duktiga eller gör något fel.

På en av de aktivitetstimmar som jag besökte så inträffade detta, d.v.s. att en elev som stod och tittade på skrattade åt en av de som deltog. Ledaren upplyste på ett vänligt men bestämt sätt att det beteendet inte accepterades samt sa till eleven: ”hon försöker ju åtminstone, du sitter bara bredvid och skrattar, vill du inte komma fram här och vara med och se om du klarar av det?” Eleven ville inte vara med men satt kvar tyst och tittade resten av timmen. Föreningsledarna har en tät kontakt med *vägvisarna* på skolorna och om problem uppstår återkommande gånger med en elev under aktivitetstimmar så pratar *vägvisaren* med denne. Syftet med att ha dessa förhållningsregler är att eleverna ska få känna på den föreningskänslan som finns i en förening, d.v.s. att man respekterar varandra, skrattar inte åt varandras misslyckanden utan istället försöker hjälpa varandra. Likaså är det för att förhindra att aktivitetstimmar förvandlas till någon form av fritidsgård dit eleverna går, inte för att delta i aktiviteterna utan i brist på annan sysselsättning.

Genom att eleverna erbjuds möjlighet att pröva på olika aktiviteter och möjligtvis finna någon som de tycker om får de möjlighet att kanalisera sin energi på ett positivt sätt. De upptäcker att de är bra på någonting vilket stärker deras självkänsla och om aktiviteten är fysisk så förbättras deras kondition. I förlängningen kan det innebära att en del av de elever som finner ett intresse i en föreningsaktivitet väljer att delta i aktiviteten istället för att kanske bara driva runt och/eller vandalisera. Att en del kanske inte har möjlighet att ta steget vidare in i en förening innebär inte att *föreningskul:s* aktiviteter inte fyller någon funktion. De finns där på eftermiddagarna och erbjuder eleverna ett alternativ till att vara sysslolösa, så länge de följer de regler som gäller så är alla välkomna. För en del av flickorna kan *föreningskul* vara den enda möjligheten att få pröva på någon föreningsaktivitet eftersom föräldrarna tillåter att de stannar kvar en stund på skolan efter skoltid men inte att de går hemifrån när de väl kommit hem.

Hur ska man då definiera begreppet hälsobefrämjande effekter? Ska det ses som enbart fysiska aktiviteter, är kontakt med det omgivande samhället en hälsobefrämjande effekt, är det att eleverna finner ett egenvärde genom att upptäcka att de duktiga på en aktivitet? Jag menar nog

att begreppet är en kombination av ovanstående punkter. Att få en möjlighet att komma i kontakt med det omgivande samhället och de normer som existerar där bör rimligtvis betyda oerhört mycket både för eleverna och samhället. Många av eleverna lever i en starkt fysiskt begränsad "värld", de tillbringar stor del av sitt liv inom sitt närområde. Eftersom många av föräldrarna likaledes har dålig kännedom om vad som finns utanför närområdet har de inte möjlighet att hjälpa sina barn. Genom *föreningskul* har eleverna fått en inblick i världarna utanför deras egen, likaså i viss mån föräldrarna som följt med på de utflykter som anordnats av *föreningskul* på skolloven. *Vägvisarna* blir ytterligare en kontakt med någon utanför deras egen värld som kan lära dem de normer som existerar samt besvara frågor vart de ska vända sig ang. saker de inte känner till. *Vägvisarna* blir i mångt och mycket också en förebild för eleverna, det är en vuxen som bryr sig om dem och lyssnar på dem och som är duktig på sin idrott. Tre av *vägvisarna* har utländsk härkomst varav en av dem som barn själv varit bosatt på ett av skolornas upptagningsområden. Han är således ett levande bevis på att det går att lyckas och att eleverna också kan lyckas trots att de har många hinder att ta sig över. Att få kontakt med det omgivande samhället är ingen enkel process om man ser vilka utgångspunkter många av eleverna har, därför är även aldrig så små steg viktiga i rätt riktning viktiga. Projektets innehåll kan inte locka alla elever men de som det lyckats fånga upp ökar hela tiden sina chanser att mer och mer komma in i det omgivande samhället och det är hälsobefrämjande både för individen och samhället.

Sammanfattning

Det övergripande målet med projektet är integration genom en samverkan mellan föreningar – skola. Nedan följer en kortfattad sammanfattning av resultaten av utvärderingen. Varje stycke avslutas med förslag på frågor man kan arbeta vidare med.

- ◆ *Föreningsvalet* har inte haft den genomslagskraft som MISO/MIP hade hoppats på. MISO/MIP menar att det delvis beror på att skolorna har svårt att se kopplingen mellan *föreningsvalet* och *föreningskul* och att intresset från elevernas sida är svalt. En del av intervjupersonerna har spontant lyft fram att de tror att de elever som väljer *föreningsvalet* är elever som redan är föreningsaktiva. Således når *föreningsvalet* inte ut till den målgruppen det är tänkt att göra. Här finns också en diskrepans i synen på *föreningsvalet* hos MISO/MIP

och några basföreningar samt vägvisare. MISO/MIP menar att *föreningsvalet* bör fortsätta på skolorna dock i modifierad form eftersom det är ett bra koncept. En del av basföreningarna samt vissa vägvisare är mer tveksamma, de anser att konceptet är bra men att det är tveksamt om det passar i detta sammanhang. Sett utifrån ovanstående menar jag att *föreningsvalet* inte lyckats befrämja integrationen i någon större utsträckning.

Frågor att arbeta vidare med:

- Är det rimligt att behålla *föreningsvalet* när det har så låg attraktionskraft hos eleverna?
  - Är *föreningsvalet* rätt koncept för att nå högstadieeleverna eller finns det andra koncept eller aktiviteter som skulle intressera dem mera och samtidigt öka integrationen
- ◆ *Föreningskul* och *vägvisarna* är de delar av projektet som i störst utsträckning åstadkommit både integration och hälsobefrämjande effekter. Genom *föreningskul* får eleverna möjlighet att pröva på olika föreningsverksamheter och bekanta sig med de normer som finns inom verksamheterna. De får uppleva att de är duktiga på någonting, får möjlighet att åka ut till föreningar som inte finns på skolan och pröva på deras verksamheter och får således kontakt med det omgivande samhället. Av intervjuerna har det framkommit att många flickor inte får gå hemifrån när de väl kommit hem från skolan, deras föräldrar tillåter dem dock att stanna kvar i skolan och delta i *föreningskuls* aktiviteter. Dessa flickor får således möjlighet att delta i något som annars är uteslutet för deras del. De får möjlighet att sysselsätta sig med något de själva tycker är roligt istället för att tvingas vara hemma och hjälpa till i hushållet och passa sina småsyskon, vilket jag menar är oerhört värdefullt både för barnen och för deras möjlighet att få tillträde till det omgivande samhället. De utflykter som föreningskul arrangerat på skolloven har i begränsad utsträckning även lyckas locka till sig föräldrarna. Vad gäller föräldrakontakten har denna del av projektet mött svårigheter. Föräldrarna är svåra att få intresserade och engagerade i föreningslivet vilket kan få en återverkan på barnen genom de helt enkelt inte får bli medlemmar i någon förening för att föräldrarna inte känner till vad det innebär, inte anser sig ha råd med medlemsavgiften eller inte tillåter sina barn att gå hemifrån när det kommer hem från skolan. Föräldrarna är således en viktig grupp att försöka nå med föreningslivets budskap. *Vägvisarna* har för eleverna blivit en viktig vuxenkontakt, en person man respekterar och ser upp till men även en länk till det omgivande samhället genom deras kunskaper om det. En förutsättning för att *föreningskul* ska uppnå bästa möjliga resultat är att

det finns *vägvisare* kopplade till det, eftersom de ständigt kan påminna eleverna om aktiviteterna och följa dem dit samt hjälpa dem komma i kontakt med föreningar som inte finns på skolorna. Av stor vikt är likaledes att det är "rätt" person som arbetar som vägvisare d.v.s. en person som kan "ta" eleverna på rätt sätt, sätta sig i respekt hos dem, respektera dem trots att de ofta betar sig illa, skapa god kontakt med dem samt vara en förebild.

Frågor att arbeta vidare med:

- Hur ska vägvisarna finansieras när projekttiden är slut
  - Om skolan ska stå för en del eller hela finansieringen i framtiden finns det då någon risk att arbetsuppgifterna som vägvisare hamnar i periferin och att vägvisaren istället får gå in och t.ex. undervisa om det saknas personal. En risk med detta kan vara att vägvisaren då, sett ur elevernas synvinkel, blir en del av skolvärlden och en stor del av förtroendet som vägvisarnas ges idag försvinner.
  - Hur kan man nå ut till föräldrarna
- ◆ Träffpunkt *Zebra* pågick endast under en kort period för att därefter avslutas. Istället görs försök att integrera delprojektets målsättningar i de övriga delområdena. P.g.a. det bristande intresset från föreningar att delta i *Zebra*s aktiviteter har *Zebra* inte nått någon större framgång i att främja integrationen. Dock menar jag att de målsättningar projektet hade är av största vikt att försöka arbeta vidare med eftersom kontakten mellan invandrarföreningar och "svenska" föreningar kan främja integrationen.

Frågor att arbeta vidare med:

- På vilket sätt man kan skapa intresse hos föreningar för kontakt och eventuellt utbyte mellan invandrarföreningar och "svenska" föreningar.

